

Nội dung của giáo dục truyền thống gia đình dòng họ tại Việt Nam

Võ Văn Lộc

Viện Lịch sử dòng họ
275A Phạm Ngũ Lão, Quận 1,
Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam
Email: loc@sgu.edu.vn

TÓM TẮT: Giáo dục truyền thống gia đình dòng họ là mảng nội dung hết sức quan trọng cần được nghiên cứu và quan tâm nhiều hơn. Từ những cơ sở lý luận và cơ sở pháp lý về vấn đề này, bài báo nêu một số nội dung cơ bản của giáo dục truyền thống gia đình dòng họ tại Việt Nam, giúp các nhà quản lý xã hội, quản lý giáo dục và các bậc cha mẹ tham khảo để có thể đưa ra những biện pháp giáo dục thích hợp trong tình hình hiện nay. Bài báo gợi mở một số vấn đề thiết thực giúp mọi người, mọi gia đình nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của xây dựng gia đình văn hóa, cơ sở của xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

TỪ KHÓA: Truyền thống; nội dung giáo dục truyền thống gia đình dòng họ.

→ Nhận bài 7/4/2020 → Nhận bài đã chỉnh sửa 10/7/2020 → Duyệt đăng 30/8/2020.

1. Đặt vấn đề

Trong quá trình mở cửa hội nhập quốc tế, xã hội truyền thống Việt Nam có nhiều cơ hội tiếp xúc, giao lưu với các nền văn hóa khác nhau trên thế giới. Đây là những thuận lợi để học tập, đổi mới và vươn lên nhưng cũng là những thách thức nằm trong thách thức chung giữa các nền văn hóa có truyền thống khác nhau buộc phải hòa hợp, đan xen để cùng tồn tại và phát triển. Trong quá trình “hòa hợp mà không hòa tan”, chúng ta cần nhìn nhận thấu đáo những giá trị truyền thống đang tồn tại và vận hành trong đời sống tinh thần của dân tộc, trong các dòng họ và gia đình, để từ đó khai thác, đẩy mạnh tuyên truyền, giáo dục (GD) những yếu tố tích cực, góp phần bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống của dân tộc, của các dòng họ và gia đình hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm

- *Nội dung:* Từ điển Tiếng Việt định nghĩa: *Nội dung* là: “Mặt bên trong của sự vật, cái được hình thức chứa đựng hoặc biểu hiện: *Nội dung của tác phẩm* (Từ điển Tiếng Việt, Viện Ngôn ngữ học, NXB Hồng Đức, 2019).

- *Truyền thống* là: “Thói quen hình thành đã lâu đời trong lối sống và nếp nghĩ, được truyền lại từ thế hệ này sang thế hệ khác” (Từ điển Tiếng Việt, Viện Ngôn ngữ học, NXB Hồng Đức, 2019). Nhiều nhà nghiên cứu đã thống nhất rằng, truyền thống được lưu truyền và GD phải là truyền thống có giá trị tích cực.

- *Truyền thống gia đình dòng họ* là những giá trị tích cực được lưu truyền trong các gia đình và dòng họ, như lòng hiếu thảo, yêu thương đùm bọc nhau, đoàn kết, lao động cần cù, ...

- *Nội dung của truyền thống gia đình dòng họ:* Là những giá trị tích cực của gia đình dòng họ được lưu

truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác nhằm giúp thế hệ trẻ biết gìn giữ và phát huy truyền thống của dòng họ, gia đình mình.

- *GD truyền thống gia đình dòng họ:* Là những tác động có ý thức của người lớn và của xã hội những giá trị tích cực của gia đình dòng họ giúp thế hệ trẻ biết gìn giữ và phát huy truyền thống của dòng họ, gia đình. Muốn GD truyền thống gia đình dòng họ, nhất định phải biết nội dung của truyền thống, cơ sở pháp lý chi đạo việc GD và phương pháp GD thích hợp hiện nay.

2.2. Cơ sở pháp lý liên quan đến nhận thức về nội dung của giáo dục truyền thống gia đình dòng họ hiện nay

- Nghị quyết số 03-NQ/TW ngày 16 tháng 7 năm 1998 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam “Về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”, trong đó nhấn mạnh nhiệm vụ cấp bách là “xây dựng tư tưởng, đạo đức, lối sống và đời sống văn hóa lành mạnh trong xã hội, trước hết là trong các tổ chức Đảng và Nhà nước, trong các đoàn thể quần chúng và trong từng gia đình”.

- Quyết định số 72/2001/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ban hành ngày 04 tháng 5 năm 2001 về Ngày Gia đình Việt Nam, mục tiêu “Xây dựng gia đình no ấm, bình đẳng, tiến bộ và hạnh phúc, đẩy mạnh công tác bảo vệ, chăm sóc và GD trẻ em, góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”.

- Thông tư số 12/2011/TT-BVHTTĐ ngày 10 tháng 10 năm 2011 của Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch Quy định chi tiết về tiêu chuẩn, trình tự, thủ tục, hồ sơ công nhận danh hiệu “Gia đình văn hóa”; “Thôn văn hóa”, “Làng văn hóa”, “Ấp văn hóa”, “Bản văn hóa”, “Tổ dân phố văn hóa” và tương đương. Theo Điểm b, Khoản 2, Điều 2 của Thông tư, một trong những tiêu chí để xét công

nhận gia đình văn hóa là “Gia đình nề nếp; ông bà, cha mẹ gương mẫu; con cháu thảo hiền; giữ gìn các giá trị văn hóa gia đình truyền thống, tiếp thu có chọn lọc các giá trị văn hóa mới về gia đình”.

- Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 281/QĐ-TTg ngày 20 tháng 02 năm 2014 Phê duyệt Đề án “*Đẩy mạnh phong trào học tập suốt đời trong gia đình, dòng họ, cộng đồng đến năm 2020*”. Trích: “*Đẩy mạnh các hoạt động học tập thường xuyên, học tập suốt đời trong gia đình, dòng họ, cộng đồng thông qua việc xây dựng và triển khai các mô hình “Gia đình học tập”, “Dòng họ học tập”, “Cộng đồng học tập” và “Đơn vị học tập”, góp phần xây dựng xã hội học tập*”. “*Chỉ tiêu phấn đấu đến năm 2020 là: 70% gia đình được công nhận danh hiệu “Gia đình học tập”, 50% dòng họ được công nhận danh hiệu “Dòng họ học tập”, 60% cộng đồng (thôn, làng, ấp, bản, tổ dân phố và tương đương) đạt danh hiệu “Cộng đồng học tập”*”.

- Nhằm thực hiện Nghị quyết 03 (1998) của Trung ương Đảng và Quyết định số 281 (2014) của Chính phủ, Ủy ban Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã ra Quyết định số 5070/QĐ-UBND ngày 15 tháng 10 năm 2014 “*phê duyệt Đề án “Đẩy mạnh phong trào học tập suốt đời trong gia đình, dòng họ, cộng đồng đến năm 2020” trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh*”. Về giải pháp, Ủy ban Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh xây dựng thí điểm Đề án nói trên tại năm đơn vị là Quận 6, Quận 10, Quận Bình Tân, Quận Gò Vấp và Huyện Bình Chánh.

2.3. Nguyên tắc lựa chọn nội dung giáo dục truyền thống

a. Nguyên tắc đảm bảo mọi hoạt động về GD truyền thống gia đình dòng họ phải trên cơ sở tuân thủ chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam, của tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, chính sách của Chính phủ Nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam.

Mọi biện pháp GD về truyền thống trong cộng đồng dân cư đều bảo đảm nguyên tắc này, để từ đó hướng tới mục tiêu dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. Nguyên tắc này cũng đòi hỏi sự nhất quán độc lập dân tộc, dân chủ và chủ nghĩa xã hội. Đây là một định hướng hết sức cần thiết và quan trọng trong GD truyền thống dân tộc, dòng họ và gia đình hiện nay. Nguyên tắc này cũng định hướng cho việc GD con em có nhận thức đúng về trách nhiệm công dân đối với Tổ quốc. Trong thực tiễn xã hội hiện nay còn có một ít gia đình buông lỏng việc GD truyền thống, dẫn đến việc con em họ nhận thức chính trị lệch lạc, có hành động vi phạm luật pháp Nhà nước.

b. Nguyên tắc tính kế thừa truyền thống và văn hóa dân tộc, văn hóa dòng họ và gia đình

Nguyên tắc này chỉ ra rằng, trong giai đoạn mở cửa hội nhập với văn hóa đa quốc gia, hoạt động GD truyền thống cần cân nhắc chọn lọc những giá trị văn hóa cốt lõi

của các nước, có thời gian tiếp biến và thẩm định để các giá trị văn hóa được lựa chọn hài hòa với những giá trị của văn hóa truyền thống dân tộc, làm cho đời sống văn hóa của dân tộc được phong phú, lành mạnh, đáp ứng mục tiêu phát triển bền vững của đất nước.

c. Nguyên tắc bảo đảm quyền lợi của dòng họ, của gia đình phải trên cơ sở tôn trọng và bảo đảm quyền lợi của cộng đồng, của xã hội.

Nguyên tắc này nhằm ngăn ngừa những sự lạm dụng danh nghĩa của dòng họ hoặc ẩn nấp dưới danh nghĩa của dòng họ mà mưu đồ lợi ích nhóm, gây chia rẽ địa phương.

d. Nguyên tắc bảo đảm tính cần thiết và khả thi của hoạt động GD

Là nguyên tắc hướng tới việc bảo đảm quá trình GD truyền thống phải dựa trên cơ sở lý luận, cơ sở mang tính pháp lý và nhu cầu thực tiễn mà GD, chú ý đến tính vừa sức, tính phù hợp với đặc điểm lứa tuổi, phù hợp với nhu cầu và đặc điểm của địa phương, đáp ứng sự cần thiết, sự ứng dụng trong đời sống xã hội, tạo sự hưởng ứng cao trong các tầng lớp xã hội.

2.4. Nội dung của giáo dục truyền thống gia đình dòng họ

2.4.1. Giáo dục lòng yêu thương con người

Ông bà ta từ xa xưa đã biết coi trọng, nâng niu, yêu quý và bảo vệ con cái do mình sinh ra. Họ luôn biết chăm sóc và dạy dỗ con cái của mình lớn lên thích ứng với gia đình với môi trường tự nhiên và môi trường xã hội. Chăm sóc về sức khỏe thể chất đi liền với dạy bảo để con cháu được lớn khôn, có hiểu biết, có tư cách là hai vấn đề luôn được các ông bà quan tâm. Theo thời gian, lòng yêu thương trở thành một phẩm chất, một giá trị cao cả trong bản chất và mối quan hệ của con người.

Trong “*Mấy lời giới thiệu*” tác phẩm “*Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam*” các tác giả Trần Văn Giàu, và Vũ Khiêu viết: “*Có ai yêu con bằng những bà mẹ Việt Nam, người đã suốt đời thức khuya, dậy sớm, nhin ăn, nhin mặc để nuôi nấng, săn sóc và dạy dỗ con, người đã gửi vào con tất cả ước mong và hạnh phúc*” [1, tr.55].

Do vậy, yêu thương và GD lòng yêu thương là hai vấn đề gắn bó mật thiết, không thể tách rời. GD lòng yêu thương bao gồm GD lòng yêu thương cha mẹ, ông bà, anh chị em ruột, mở rộng ra là họ hàng thân tộc và bà con lối xóm, cộng đồng dân cư. Lòng yêu thương bắt nguồn từ dòng sữa ngọt ngào của mẹ và công dạy dỗ chờ che của cha. Ông Phan Kế Bính nói: “*Xét cái tục của ta, sinh con ra ai cũng biết thương, biết mến, biết chăm chỉ nuôi nấng, dạy dỗ cho con nên người, nâng như nâng trứng, hứng như hứng hoa, thực là hết lòng hết dạ. Loài người cũng nhờ tình ấy mà bảo tồn được chủng loại cho mỗi ngày được sinh sôi nảy nở thêm ra, thì lòng nhân từ ấy rất là hay lắm*” [2, tr.12].

Nhờ lòng yêu thương mà biết kính trên nhường dưới, biết giúp đỡ lẫn nhau, nhường cơm sẻ áo, lá lành đùm lá rách, miếng khi đói bằng một gói khi no. Lòng yêu thương được GD ngay từ nhỏ và xuyên suốt đời làm người, trở thành một phẩm chất hàng đầu của đạo làm người Việt Nam. Nhờ vậy, khi đi xa thì nhớ, mong muốn quay về; lớn lên thì chung thủy; không phũ phàng, không phản bội. Mở rộng ra là yêu Tổ quốc, yêu đồng bào, sẵn sàng hi sinh để bảo vệ người thân, bảo vệ Tổ quốc, đồng bào mình. Lòng yêu thương là một phép màu, cao quý nhưng rất dễ tìm, rất gần gũi. Đôi bạn nam nữ đến với nhau vì lòng yêu thương. Rồi vì yêu thương mà sinh ra con cháu. Mọi mâu thuẫn trên đời, với mọi người, mọi quốc gia, nếu yêu thương xuất hiện, đều được hóa giải.

Ngày nay, yêu thương con người, sống có tình có nghĩa đã trở thành một phẩm chất đạo đức hàng đầu của người Việt Nam. GD lòng yêu thương, kính trọng cha mẹ, ông bà, những người lớn tuổi, bà con họ hàng mở rộng ra là đồng bào, đồng loại, chim muông, thú vật là những nội dung GD được đưa vào chương trình GD nước ta từ lâu, với những mức độ yêu cầu phù hợp lứa tuổi. Tóm lại, trong gia đình Việt Nam, từ xưa xưa đến nay, các bậc cha mẹ ông bà đều quan tâm tới việc GD lòng yêu thương cho các con cháu.

2.4.2. Giáo dục lòng biết ơn

Lòng biết ơn là một phẩm chất của đạo đức, luôn được ông bà, cha mẹ dạy dỗ con cháu. Ai cho cái gì thì cúi đầu, nói “Cảm ơn”, ai nuôi dưỡng mình thì biết đền ơn, gọi là công ơn sinh thành dưỡng dục. Ra ngoài thì con sông ta uống, con đường ta đi, ta phải biết ơn người dẫn nước, người làm đường. Lòng biết ơn trở thành đạo lí uống nước nhớ nguồn. Trong nhà có bàn thờ tổ tiên ông bà, trước sân có bàn thờ Ông Thiên hay còn gọi là bàn Thiên, thờ Trời. Mở rộng GD lòng biết ơn là GD nghĩa vụ, trách nhiệm đối với mọi người, với Tổ quốc, xã hội. GD lòng biết ơn đi liền với GD nghĩa vụ, trách nhiệm đối với gia đình, với xã hội, từ đó mà ra sức học tập tốt, rèn luyện tốt, thực hành lao động nghề nghiệp để có cuộc sống ổn định, góp phần vào sự ổn định của gia đình, xã hội. Bác Hồ dạy thiếu niên nhi đồng điều trước hết là: “Yêu Tổ quốc, yêu đồng bào” (trong Tổ quốc, đồng bào có cha mẹ mình, tổ tiên mình), kế đó mới là “Học tập tốt, rèn luyện tốt, giữ gìn vệ sinh thật tốt, khiêm tốn, thật thà dũng cảm”. Từ lòng yêu thương và lòng biết ơn mà sinh ra nhiều phẩm chất tốt đẹp khác, chẳng hạn:

- *Lòng hiếu thảo*: Từ điển Tiếng Việt của Viện Ngôn ngữ học (2019) cho rằng, hiếu thảo là có lòng kính yêu cha mẹ, như thế chưa đủ mà phải bổ sung cho đủ nghĩa và phù hợp với tâm lí của người Việt Nam, là kính yêu và *chăm sóc*. Kính yêu chỉ để ở trong lòng, còn *chăm sóc* là có bộc lộ hành vi cụ thể, mới được gọi là hiếu thảo. Đây là phẩm chất hàng đầu của đạo làm người, chỉ có ở con

cái đối với ông bà cha mẹ của mình. Không ai hiếu thảo với người dung hoặc với người không giúp ích gì mình. Ngày nay, dù cho khoa học kĩ thuật có tiến bộ tới đâu đi nữa, các thế hệ thanh thiếu niên Việt Nam vẫn phải được tiếp tục GD lòng hiếu thảo với ông bà, cha mẹ. Ông Phan Kế Bính nói rằng: “Ta đọc sách thánh hiền, thấy sự hiếu với cha mẹ là mối luân thường rất lớn, làm đầu trăm nét hay của người” [2, tr.22]. Bác Hồ dạy: “Trung với nước, hiếu với dân”. Trong hiếu với dân là có hiếu với cha mẹ mình, là phẩm chất của người Việt trong thời đại mới.

- *Lòng hi sinh*. Hi sinh vì lòng yêu gia đình, yêu Tổ quốc vì gia đình và Tổ quốc đã nuôi dưỡng mình. Lòng hi sinh là đỉnh cao của nhân cách và ý chí của con người. Chỉ trong khó khăn, gian khổ, cần hành động dũng cảm người ta mới hi sinh; Hi sinh vì đại nghĩa, vì bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ đồng bào mình.

- *Lòng vị tha, độ lượng và sự tử tế với mọi người*. Tha thứ khi người khác có lỗi với mình và giúp đỡ, muốn người khác có được những gì tốt đẹp hơn trong cuộc sống. Lòng vị tha, độ lượng có sức cảm hóa sâu sắc, giúp người ta, nhận ra lỗi lầm của mình, trở thành người tốt. Lòng vị tha, độ lượng đi liền với sự tử tế. Người có lòng tử tế là người có lòng tốt trong giao tiếp, đối xử lẫn nhau. Xã hội có được nhiều người có lòng vị tha, độ lượng và tử tế với nhau sẽ là một xã hội đáng sống, văn minh và hạnh phúc. “Luôn trau dồi để cứu người”, “Lòng tử tế đã cứu chúng tôi”, những cánh thư của người được chữa khỏi bệnh Covid-19 tại Việt Nam đầy cảm động, được báo Tuổi Trẻ ghi lại trong số báo ra ngày 27 tháng 02 năm 2020.

2.4.3. Giáo dục ý thức về bổn phận, trách nhiệm với công việc, với mọi người

Bổn phận là phần việc phải lo liệu, phải làm theo đạo lí thông thường, thí dụ như bổn phận làm con, làm tròn bổn phận công dân (Từ điển Tiếng Việt của Viện Ngôn ngữ học), còn trách nhiệm là phần việc được giao hoặc coi như được giao cho phải bảo đảm làm tròn, nếu kết quả không tốt thì phải gánh chịu phần hậu quả, thí dụ trách nhiệm làm cha mẹ (Từ điển Tiếng Việt). Trong gia đình Việt Nam, từ xưa đến nay, ông bà, cha mẹ thường nhắc nhở con cháu biết bổn phận và trách nhiệm của mình đối với mọi người và đối với công việc. Khi đã biết bổn phận và trách nhiệm của mình, các con cháu sẽ tự giác thực hiện và thực hiện thường xuyên. Nó là thước đo của sự trưởng thành và lòng hiếu thảo của con cháu.

2.4.4. Giáo dục sự học hành, lao động có ích và nghề nghiệp nuôi thân

Hầu hết các gia đình truyền thống và hiện đại đều quan tâm GD con cháu việc học hành, lao động có ích và lập nghiệp. Học ở nhà và học ở trường nhưng lấy việc học ở trường là căn bản. Ở những gia đình có kiến thức có thể

dạy kèm thêm ở nhà vào các buổi tối. Dạy con học hành và nhắc nhở con đến trường hàng ngày được xem là một nhiệm vụ thường xuyên của cha mẹ. Học hành đi đôi với kính trọng thầy cô là một truyền thống tốt đẹp của Việt Nam. Ông bà ta hay nói: “Không thầy đố mày làm nên”. Ngoài lo việc học, trong mỗi nhà cũng chú ý giao việc làm vừa sức cho con, gọi là lao động có ích, chẳng hạn, cho con đi đồng ruộng, tát nước, bắt cá, chăn trâu, hoặc đi theo mẹ lên chợ tập tành buôn bán, ... Các bậc cha mẹ ở nông thôn trước đây cũng chú ý việc cho con học nghề. Họ cho rằng: “Ruộng bèo bèo không bằng nghề trong tay”. Quá trình GD sự học hành, lao động có ích và nghề nghiệp nuôi thân gắn liền với GD đức tính cần cù, chăm chỉ, khiêm tốn, nhẫn nại. Ông bà ta hay căn dặn con cháu phải chăm làm lụng, có công ăn việc làm để nuôi sống bản thân.

GD con cháu biết học hành, lao động có ích và có nghề nghiệp nuôi thân là một mảng GD cần thiết, có tác dụng giúp cho con cháu lớn lên có cuộc sống ổn định trong xã hội, không bị khinh miệt và không là gánh nặng cho mọi người. Ngày nay, dưới những tư tưởng tiến bộ, chúng ta thấy nội dung GD trên đây là rất phù hợp, hiện đại. Khi nghiên cứu về vấn đề này, Bác Hồ viết: “Xã hội có cơm ăn, áo mặc, nhà ở, là nhờ lao động. Xây nên giàu có, tự do, dân chủ cũng là nhờ lao động. Trí thức mở mang cũng là nhờ lao động (lao động trí thức). Vì vậy, lao động là sức chính của sự tiến bộ loài người. Cũng là sức mạnh của sự giải phóng dân tộc” [3, tr.514].

2.5. Giáo dục những hiểu biết ban đầu về cội nguồn dân tộc, tổ tiên, đồng bào, dòng họ và gia đình

Những hiểu biết ban đầu này có tính chất căn bản, được củng cố và nâng dần qua ngày tháng trẻ lớn lên trong môi trường xã hội và GD của nhà trường. Gọi đây là những hiểu biết căn bản bởi vì một người cho dù có học giỏi đến đâu mà thiếu những hiểu biết đúng đắn về cội nguồn dân tộc, tổ tiên đồng bào, dòng họ và gia đình mình thì người ấy sớm hay muộn cũng sẽ bộc lộ những lệch lạc về quan điểm và hành vi, bị mất uy tín với cộng đồng và sẽ bị xem thường. Trong thời đại ngày nay, trước làn sóng hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, mỗi người Việt Nam vừa phải củng cố nhận thức đúng đắn về cội nguồn của mình, vừa phải làm sáng tỏ nó trước cộng đồng thế giới, là một trách nhiệm và là đạo lý làm người.

Các phẩm chất trên đây xuyên thấm vào nhau, tác động qua lại, hun đúc cho sự hình thành các phẩm chất nổi trội mà tác giả Trần Văn Giàu đúc kết về những giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam, là: Yêu nước, Cần cù, Anh hùng, Sáng tạo, Lạc quan, Thương người, Vì nghĩa. *Vì nghĩa* hay *Đại nghĩa* là một phẩm chất cốt lõi thể hiện trách nhiệm và mối quan hệ sâu sắc giữa con người với nhau, chẳng những tôn lên giá trị cá nhân mà còn tôn lên giá trị của quốc gia, của cộng đồng, hay có

thể nói nó làm nên *phẩm cách của quốc gia, phẩm cách của dân tộc Việt Nam*.

3. Kết luận

GD truyền thống gia đình dòng họ giữ vị trí rất quan trọng trong GD hình thành nhân cách con người. Đặc điểm của GD truyền thống gia đình và GD của nhà trường là vai trò nêu gương của người lớn. Khi trẻ ở nhà thì có ông bà cha mẹ và các anh chị nêu gương; Khi trẻ vào trường thì có tấm gương của lãnh đạo trường, các thầy cô, những người phục vụ; Khi trẻ ra xã hội thì có tấm gương của các quan chức ở địa phương, những người lớn tuổi. Bác Hồ chỉ ra ảnh hưởng to lớn của GD đối với tuổi trẻ: “*Óc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng. Nhuộm xanh thì nó sẽ xanh, nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ. Vì vậy, sự học tập ở trong trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên và tương lai của thanh niên tức là tương lai của nước nhà*” [4, tr.120].

Nội dung của GD truyền thống gia đình dòng họ còn phải gắn với nội dung GD của xã hội, của đất nước. Nói cách khác, gia đình, dòng họ không thể dạy con cháu đi ngược với quan điểm, đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước. Vì vậy, các bậc ông bà cha mẹ cũng nên chú ý khai thác những nội dung ý nghĩa của các lễ hội cấp quốc gia, lễ hội cấp khu vực và lễ hội ở địa phương để GD con cháu (Võ Văn Lộc, *Một hướng khai thác về GD truyền thống dân tộc và gia đình dòng họ*, Tạp chí Khoa học và GD Việt Nam, số 22, tháng 10 năm 2019).

Quyết định số 281/QĐ-TTg ngày 20 tháng 02 năm 2014 của Thủ tướng Chính phủ đề cập đến đơn vị “gia đình” và “dòng họ” có trách nhiệm trong xây dựng xã hội học tập, tuy nhiên, mối liên hệ giữa “gia đình” và “dòng họ” nên được xác lập rõ. Nói “truyền thống gia đình dòng họ” là nói đến truyền thống của từng dòng họ trong cộng đồng và khi nói “hoạt động GD truyền thống gia đình dòng họ” là phải hiểu lấy gia đình, từng gia đình làm cơ sở để GD truyền thống dòng họ. Ở đây, vai trò của cha mẹ trong từng gia đình là sâu sát và hiệu quả hơn tiếng nói của ông trưởng tộc (đại diện dòng họ). Nói dòng họ là nói chung, nói xây dựng văn hóa dân tộc, văn hóa địa phương hay văn hóa phường xã cũng là lấy đơn vị từng gia đình mà xây dựng. Nhiều gia đình cùng đồng lòng thực hiện thì mới có văn hóa dòng họ, văn hóa địa phương. Vì vậy, trong GD truyền thống gia đình dòng họ thì lấy GD của gia đình làm cơ sở.

Trong gia đình có 3 thế hệ (ông bà/cha mẹ/con cháu) thì lấy GD của cha mẹ đối với con cái là chủ yếu. Đến khi con cái của mình lập gia đình và có các cháu thì ông bà phải tôn trọng vai trò làm cha mẹ của con mình trong việc GD các cháu. Ông bà nên góp ý với cha mẹ các cháu, để cha mẹ các cháu trực tiếp dạy dỗ các cháu. Làm như vậy vừa phát huy trách nhiệm của cha mẹ các cháu, vừa tránh được sự mâu thuẫn hay xung đột thế hệ trong

việc GD gia đình, nhất là ở các gia đình có các con/cháu đi học nước ngoài về. Thanh niên đi học nước ngoài hay những gia đình sống ở nước ngoài về mang theo cái quan điểm và cách sống của nước ngoài, nhiều khi mâu thuẫn

với quan điểm và cách sống truyền thống Việt Nam, ông bà không nên vội phê phán mà nên tìm hiểu và giải quyết khéo để giữ được mối quan hệ thiêng liêng: *các cháu vừa là con cha lại vừa là cháu ông.*

Tài liệu tham khảo

[1] Trần Văn Giàu, (2011), <i>Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam</i>, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội. [2] Phan Kế Bính, (2017), <i>Việt Nam phong tục</i>, NXB Kim Đồng. [3] Hồ Chí Minh Toàn tập, (2011), tập 5, NXB Chính trị Quốc gia, tr.514. [4] Hồ Chí Minh Toàn tập, (2011), tập 5, NXB Chính trị	Quốc gia, Hà Nội, tr.120. [5] Võ Văn Lộc, (10/2019), <i>Một hướng khai thác về giáo dục truyền thống dân tộc và gia đình dòng họ</i>, Tạp chí Khoa học và Giáo dục Việt Nam, số 22. [6] Viện Ngôn ngữ học, (2019), <i>Từ điển Tiếng Việt</i>, NXB Hồng Đức.

THE CONTENT OF VIETNAMESE TRADITIONAL FAMILY AND CLAN EDUCATION

Vo Van Loc

Institute of Family History
275A Pham Ngu Lao, District 1,
Ho Chi Minh City, Vietnam
Email: loc@sgu.edu.vn

ABSTRACT: *Traditional family and clan education is the most important content that needs more research and attention. Based on the theoretical and the legal foundation on this issue, the article examines the basic contents of traditional family and clan education, aiming at helping social managers, education managers and parents to refer to appropriate administrative measures in the current situation. The article also suggests some particle issues to raise awareness about the importance of building a cultural family, the foundation of building and developing an advanced Vietnamese culture imbued with national identity.*

KEYWORDS: Tradition; content of traditional family and clan education.